

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

203349

การเปรียบเทียบระบบการจัดการเรียนรู้ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนและศูนย์เรียนรู้ที่ประชาชน
 ชาวบ้านในกรณีศึกษาพื้นที่ป่าชุมชนห้วยทรายในจังหวัดสุรินทร์
 COMPARISON ON MANAGEMENT SYSTEMS OF LEARNING IN
 GOVERNMENT LEARNING CENTER AND LOCAL WISDOM
 LEARNING CENTER ON ORGANIC RICE PRODUCTION
 OF FARMERS IN SURIN PROVINCE

นายเจษฎา กตเวส

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2553

600257109

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

203349

การเปรียบเทียบระบบการจัดการเรียนรู้ศูนย์เรียนรู้ของรัฐและศูนย์เรียนรู้ปราชญ์
ชาวบ้านในการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์
COMPARISON ON MANAGEMENT SYSTEMS OF LEARNING IN
GOVERNMENT LEARNING CENTER AND LOCAL WISDOM
LEARNING CENTER ON ORGANIC RICE PRODUCTION
OF FARMERS IN SURIN PROVINCE

นายเสงี่ยม กอนโรสง

วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2553

**การเปรียบเทียบระบบการจัดการเรียนรู้ศูนย์เรียนรู้ของรัฐและศูนย์เรียนรู้ปราชญ์
ชาวบ้านในการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์**

นายเสงี่ยม กอนไธสง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาเกษตรเชิงระบบ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2553

**COMPARISON ON MANAGEMENT SYSTEMS OF LEARNING IN
GOVERNMENT LEARNING CENTER AND LOCAL WISDOM
LEARNING CENTER ON ORGANIC RICE PRODUCTION
OF FARMERS IN SURIN PROVINCE**

MR. SANGIEM KONTHAISONG

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY
IN AGRICULTURE SYSTEM
GRADUATE SCHOOL KHON KAEN UNIVERSITY**

2010

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
หลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาเกษตรเชิงระบบ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การเปรียบเทียบระบบการจัดการเรียนรู้ศูนย์เรียนรู้ของรัฐและศูนย์เรียนรู้
ปราชญ์ชาวบ้านในการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์ : นายเสงี่ยม กอนไธสง

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	อ.ดร.บรรยง ทุมแสน	ประธานกรรมการสอบ
	รศ.ดร.สุจินต์ สิมารักษ์	กรรมการ
	รศ.ดร.อนันต์ พลธานี	กรรมการ
	รศ.ดร.วิริยะ ลิมปิ่นนันทน์	กรรมการ
	รศ.ดร.บัวพันธ์ พรหมพักพิง	กรรมการ
	ผศ.ดร.ฉลาด จันทร์สมบัติ	กรรมการ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ :

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ สิมารักษ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ พลธานี)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิริยะ ลิมปิ่นนันทน์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.บัวพันธ์ พรหมพักพิง)

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.ลำปาง แม่นมาตย์) (รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ พลธานี)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

.....

คณบดีคณะเกษตรศาสตร์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

เสถียร กอนไฮสง. 2553. การเปรียบเทียบระบบการจัดการเรียนรู้ศูนย์เรียนรู้ของรัฐและ
ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้านในการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์.
วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรเชิงระบบ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร. สุจินต์ ลิมาภิรักษ์, รศ.ดร. อนันต์ พลธานี,
รศ.ดร. วิริยะ ลิมปิ่นพันธ์, รศ.ดร.บัวพันธ์ พรหมพักพิง

บทคัดย่อ

203349

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความแตกต่างระบบการจัดการเรียนรู้
ศูนย์เรียนรู้ของรัฐและศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้านในการผลิตข้าวอินทรีย์ 2) เปรียบเทียบผลการ
เรียนรู้ของเกษตรกรภายใต้ศูนย์เรียนรู้ของรัฐและศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้านในการผลิตข้าว
อินทรีย์ และ 3) ศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อความแตกต่างของการเรียนรู้ของเกษตรกร
ภายใต้ศูนย์เรียนรู้ของรัฐและศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้านในการผลิตข้าวอินทรีย์ โดยมีวิธีการศึกษา
ประเมินสภาวะชนแบบเร่งด่วนโดยวิธีการเชิงคุณภาพ ศึกษาทั้งในระดับ บริบทชุมชน องค์กร
และครัวเรือน เก็บข้อมูลทั้งทุติยภูมิ และปฐมภูมิ ข้อมูลปฐมภูมิ ใช้การสัมภาษณ์รายบุคคล
องค์กรและกลุ่ม

ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้ ศูนย์เรียนรู้ของรัฐ จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางในการติดต่อ
ประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่กับเกษตรกรเป็นหลัก แต่ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้านเกิดขึ้นมาจาก
ประสบการณ์ชีวิตและใช้หลักธรรมในการดำเนินงานเรียกว่า “พุทธเกษตร” และดำเนินชีวิตอย่าง
มีเหตุผลทำให้เกิดความรู้ที่ฝังลึกซึ่งแตกต่างจากศูนย์เรียนรู้ของรัฐที่ตั้งขึ้นตามนโยบายของ
รัฐบาลยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดมาใช้โดยมีเป้าประสงค์เพิ่มผลผลิตด้านการเกษตร
เพื่อให้ได้คุณภาพปลอดภัยและได้มาตรฐาน แต่ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้านได้นำวิถีทัศน์ของ
ชาวบ้านมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานโดยมีพันธกิจในการสร้างองค์ความรู้ ชับเคลื่อนสังคม
และการบริหารจัดการเพื่อผลักดันเชิงนโยบายเพื่อแก้ปัญหาและให้สอดคล้องกับแผนการผลิต
ของชุมชน

การเรียนรู้ของเกษตรกรผ่านศูนย์เรียนรู้ของรัฐมีการเรียนรู้ตามกระบวนการโรงเรียน
เกษตรกรเน้นการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน ในรูปแบบการอบรมทั้งทฤษฎีและ
ปฏิบัติการตามหลักสูตรตามหลักวิชาการ และเน้นการสร้างรายได้ แต่การเรียนรู้ของศูนย์เรียนรู้
ปราชญ์ชาวบ้าน ยึดหลักอริยสัจ 4 อตฺถิ อตฺตโนนาโถ หลักอปริหานิยธรรม หลักอิทธิบาท 4
มุ่งเน้นให้เกษตรกรภายในกลุ่มเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตด้วยการเริ่มต้นที่กระบวนการคิด
วิเคราะห์ตนเอง สร้างจิตสำนึก เกิดแรงบันดาลใจ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง
พฤติกรรม สร้างความหลากหลายทางชีวภาพและเรียนรู้จากผู้แจ้งรู้จริงแล้ว

203349

มีความคิดอย่างเป็นระบบคิดด้วยเหตุด้วยผลเกิดกระบวนการคิดทบทวนอดีต ปัจจุบัน และคิดถึงอนาคต เห็นความสำคัญของตนเองครอบครัวชุมชนและประเทศชาติ ปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการผลิตมุ่งเน้นลดต้นทุนการผลิต สร้างความเข้มแข็งของกลุ่มและการผลิตเพื่อมุ่งหวังที่จะพึ่งตนเอง ไม่ยึดเงินเป็นตัวตั้ง และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอยู่เสมอ

การเรียนรู้ของเกษตรกรภายใต้ศูนย์เรียนรู้ของรัฐ เกิดจากแรงจูงใจ ด้านราคาผลผลิต การได้รับการสนับสนุนงบประมาณ ความต้องการความรู้และเทคโนโลยีใหม่ในการเพิ่มผลผลิต การติดตามและนิเทศเจ้าหน้าที่ของรัฐ แตกต่างจากเกษตรกรภายใต้ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน ได้รับแรงจูงใจจาก แนวคิดอุดมการณ์และภาวะผู้นำกลุ่ม เครือญาติและความเอื้ออาทรการทำงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์

ปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ เกษตรกรที่ผลิตข้าวอินทรีย์ประสบความสำเร็จมีแนวคิดและอุดมการณ์ในการพึ่งตนเอง การมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง มีสระน้ำขนาดเล็กในไร่นา ความพร้อมใจกันของบุคคลในครอบครัว การเอาใจใส่ มีรายได้หลักจากการเกษตรผสมผสานพืชและสัตว์ที่สามารถจะเลี้ยงครอบครัวได้ การจัดการความรู้ของเกษตรกร การสร้างและขยายเครือข่ายของเกษตรกร กระบวนการคิดและวิจัยเชิงปฏิบัติการในไร่นาของตนเอง

Sangiem Konthaisong. 2010. **Comparison On Management Systems Of Learning In Government Learning Center And Local Wisdom Learning Center On Organic Rice Production Of Farmers In Surin Province.** Doctor of Philosophy Thesis in Agriculture System, Graduate School, Khon Kaen University.

Thesis Advisors: Assoc. Prof.Dr. Sujint Simaraks, Assoc. Prof.Dr. Anon Pontanee,
Assoc. Prof.Dr. Viriya Limpinuntana ,
Assoc. Prof.Dr. Buapun Promphakping

ABSTRACT

203349

Objectives of this study were 1) to compare the differences of knowledge management between the government and local wisdom learning centers 2) to compare the results of learning between the government and local wisdom learning centers and 3) to compare factors affecting learning between the government and local wisdom learning centers. Rapid rural appraisal, a qualitative approach, was applied to study at community, households and organization levels. Both secondary and primary data were collected. Primary data were collected through individual, organizations and group interviews.

The followings are results. The government learning center was established mainly as a center for coordination while the local wisdom learning center emerged through life experiences by applying Dhamma principles called “Bhuddish agriculture” with reasonable way of life allowing creation of tacit knowledge. In contrast, the government learning center came into existence by the government policy through provincial development strategies. The aim was to increase production with food safety standard. But the local wisdom learning center created their own vision and followed their missions to generate body of knowledge for social movement and management in order to materialize problem solving policies in accordance with community production plan.

Farmers under the government learning center learned through farmer school system, emphasizing on integrated pest management in a form theoretical and practical training curriculum formulated with the aim of creating income while learning of the farmers under the local wisdom center focused on applying the 4 “Ariyasat” precepts related to self-reliance, the “Aparihaniya” Dhamma, 4 Ittibaht precepts aiming at changing for better production behavior,

203349

Such knowledge was initiated through thinking process, self criticism, awareness and inspiration leading to desirable behavioral changes, generating biodiversity and learning from the local wisdoms. They also learnt about logical thinking and system thinking by reflecting the past, the present and projecting the future, realization the importance of self, family, community and the country. This shifted their paradigm and behavior toward reducing cost inputs for production, self-reliance, group empowerment, less money oriented and continuously learning from each other,

Learning motivation of the farmers under the government learning center stemmed from product price, capital support or subsidy from the government, knowledge and technology for higher production, and monitoring and evaluation by the government officials. In contrast to the farmers under the local wisdom learning center, they were motivated by ideology, leadership, relatives, kindness and management of the center committee

Factors contributing the success of organic rice production of the farmers were ideological concept of self-reliance, sufficiency, farm ponds, family cooperation, diligent, having main and sufficient income from crop-livestock integrated farm, knowledge management, network extension and on-farm action research.

คุณงามความดีที่เกิดขึ้นจากการวิจัยนี้ ขอมอบแด่บุพการี คณาจารย์
เกษตรกร ปราชญ์ชาวบ้าน แผ่นดิน และสิ่งแวดลอม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ อย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความเมตตาของ รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ ลิมารักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ ดร. วิริยะ ลิ้มปิ่นนันทน์ รองศาสตราจารย์ ดร. อนันต์ พลธานี รองศาสตราจารย์ ดร. บัณฑิต พรหมพักพิง กรรมการที่ปรึกษา ที่ทำให้ผู้วิจัยได้รู้จัก System Approaches ในการวิจัยและพัฒนา ตลอดจนให้ คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ ให้กำลังใจ และเสียสละเวลาในการตรวจอ่านและแนะนำข้อบกพร่อง ด้วยความเอาใจใส่มาโดยตลอด ผู้วิจัยซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. บรรยง ทুমแสน ประธานกรรมการสอบในฐานะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน พร้อมด้วยผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร. ฉลาด จันทรมสมบัติ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ภาควิชาบริหาร การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ยิ่งในการ สอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. อารินต์ พัฒน์ทัย Professor Dr. A. Terry RAMBO และคณาจารย์ประจำหลักสูตร บัณฑิตศึกษาศาวิชาเกษตรเชิงระบบ มหาวิทยาลัยขอนแก่นทุกท่าน ที่ประสาทความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับ System Approaches และให้คำแนะนำต่าง ๆ ในการวิจัย ขอขอบพระคุณ Professor Dr. Terry B. Grandstaff ผู้บุกเบิก และพัฒนาเทคนิค Rapid Rural Appraisal (RRA) พร้อมด้วย ดร. สมลักษณ์รัตน์ แกรนด์ สตาฟฟ์ที่แนะนำวิถีวิทยาและเทคนิคในการรวบรวมและจัดการข้อมูล ขอขอบพระคุณ คณะกรรมการบริหารศูนย์เรียนรู้ของรัฐและคณะกรรมการบริหารศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้านที่ให้ ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการวิจัยและให้ความผูกพันและความเป็นกันเองอย่างอบอุ่นกับผู้วิจัย ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ บุคลากร และผู้ขับเคลื่อนโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสุรินทร์ที่ได้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ยิ่งในการวิจัยนี้ ขอขอบคุณ เกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ศึกษา ที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการวิจัยและให้ความ ผูกพันและความเป็นกันเองอย่างอบอุ่นกับผู้วิจัย ขอขอบคุณชาวบ้าน เพื่อนร่วมงาน และเพื่อน ๆ ที่ให้กำลังใจและให้ความเอื้ออาทรกับผู้วิจัย ขอขอบคุณเพื่อน-พี่-น้องนักศึกษาบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาเกษตรเชิงระบบ มหาวิทยาลัยขอนแก่นทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่ร่วมแลกเปลี่ยน เรียนรู้และอภิปรายประเด็นต่างๆ ในการวิจัยนี้ ขอขอบคุณกลุ่มวิจัยระบบการทำฟาร์มและวิจัย ระบบชนบท คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่เอื้อเฟื้อสถานที่และมีหนังสืออ่าน ประกอบด้าน System Approaches อย่างมากมายอันเป็นประโยชน์ยิ่ง ขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่สนับสนุนงบประมาณบางส่วนในการวิจัยนี้ ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ-แม่ ผู้วางรากฐานทางการศึกษาซึ่งเป็นพลังยิ่งกับผู้วิจัยมาโดยตลอด ขอขอบคุณคุณ คุณพ่อโสภณ-แม่เปลี่ยน นุดโร และขอบคุณคุณประภัสสร นางสาวปรียาภัทร นางสาวปภาณิศา กอนไธสง ที่ได้ให้กำลังใจและญาติพี่น้องที่ส่งเสริมและให้กำลังใจและให้ความเอื้ออาทร มาโดยตลอด

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
คำอุทิศ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 คำถามวิจัย	5
1.3 สมมุติฐานในการวิจัย	5
1.4 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.5 ขอบเขตในการวิจัย	6
1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	6
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
1.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย	7
บทที่ 2 วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ของรัฐและศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน	9
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้	18
2.3 การจัดการความรู้ (Knowledge Managements) และความหมายของการจัดการความรู้	24
2.4 ชุมชนแห่งการเรียนรู้	30
2.5 แนวคิดในการพัฒนาชุมชนไปสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้	31
2.6 ความหมายและแนวคิดเกษตรอินทรีย์	39
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	45
3.1 ระเบียบวิธีวิจัย การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	45
3.2 กระบวนการวิจัย	48
3.3 เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล	48
3.4 การรวบรวมข้อมูล	51
3.5 เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลและการสร้างเครื่องมือ	51
3.6 ช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล	52

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล	53
4.1 บริบททั่วไปของพื้นที่จัดระบบการเรียนรู้การผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ในจังหวัดสุรินทร์	53
4.2 การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ของเกษตรกรผ่านศูนย์เรียนรู้ของรัฐ และศูนย์เรียนปราชญ์ชาวบ้านในการผลิตข้าวอินทรีย์ในจังหวัดสุรินทร์	117
4.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความแตกต่างของการเรียนรู้ของเกษตรกรภายใต้ ศูนย์เรียนรู้ของรัฐและศูนย์เรียนปราชญ์ชาวบ้านในการผลิตข้าวอินทรีย์ ในจังหวัดสุรินทร์	132
บทที่ 5 สรุปผลวิจัยและข้อเสนอแนะ	153
5.1 สรุปผลการวิจัย	153
5.2 การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ของเกษตรกรศูนย์เรียนรู้ของรัฐ และศูนย์เรียนปราชญ์ชาวบ้านในการผลิตข้าวอินทรีย์ในจังหวัดสุรินทร์	156
5.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความแตกต่างของการเรียนรู้	158
5.4 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	159
เอกสารอ้างอิง	163
ภาคผนวก	171
ภาคผนวก ก เกษตรกรภายใต้ศูนย์การเรียนรู้ของรัฐ	173
ภาคผนวก ข เกษตรกรภายใต้ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน	199
ภาคผนวก ค เกษตรกรนอกศูนย์การเรียนรู้ของรัฐและศูนย์การเรียนรู้ ปราชญ์บ้าน	231
ภาคผนวก ง ประเด็น Sup topic ในการรวบรวมข้อมูล	255
ภาคผนวก จ แสดงการวิเคราะห์เครือข่ายการทำงานของศูนย์เรียนรู้ของรัฐ และศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน	261
ประวัติผู้เขียน	265

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตารางที่ 2.1	เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและที่มาของเครือข่าย	17
ตารางที่ 2.2	แสดงพื้นที่เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยที่ได้รับการรับรองมาตรฐานแล้ว ตั้งแต่ปี 2541-2549	42
ตารางที่ 2.3	แสดงพื้นที่ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	42
ตารางที่ 3.1	การศึกษาเบื้องต้น	48
ตารางที่ 3.2	การศึกษาบริบทของพื้นที่	49
ตารางที่ 3.3	เปรียบเทียบระบบการจัดการเรียนรู้ของเกษตรกร	51
ตารางที่ 3.4	เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ของเกษตรกร	52
ตารางที่ 4.1	จำนวนประชากรและครัวเรือนประชากรในตำบลเทนมีย์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์	56
ตารางที่ 4.2	ปฏิทินการเกษตรและกิจกรรมอื่น ๆ ในพื้นที่ตำบลเทนมีย์ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์	58
ตารางที่ 4.3	จำนวนประชากรและจำนวนครัวเรือนประชากรในตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ปี 2551	62
ตารางที่ 4.4	ปฏิทินการเกษตรและอาชีพอื่น ๆ ของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลสลักได อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์	65
ตารางที่ 4.5	สรุปพัฒนาการและความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ของรัฐ	69
ตารางที่ 4.6	สรุปพัฒนาการและความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้านของ พอมทออยู่ สุรินทร์	72
ตารางที่ 4.7	ตารางสรุปประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ของรัฐและศูนย์เรียนรู้ ปราชญ์ชาวบ้าน	73
ตารางที่ 4.8	ศูนย์เรียนรู้เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านในจังหวัดสุรินทร์	75
ตารางที่ 4.9	การเปรียบเทียบวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ศูนย์เรียนรู้ของรัฐและศูนย์เรียนรู้ ปราชญ์ชาวบ้าน	83
ตารางที่ 4.10	การเปรียบเทียบทรัพยากรที่ใช้ศูนย์เรียนรู้ของรัฐและศูนย์เรียนรู้ ปราชญ์ชาวบ้าน	87
ตารางที่ 4.11	เปรียบเทียบการจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้ของรัฐและ ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน	94

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.12 พัฒนาการและความเป็นมาของการเรียนรู้ในส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์	99
ตารางที่ 4.13 เปรียบเทียบขั้นตอนการปฏิบัติในการผลิตข้าวอินทรีย์และหรือข้าว ปลอดสารพิษของเกษตรกรผ่านศูนย์เรียนรู้ของรัฐและศูนย์เรียนรู้ ปราชญ์ชาวบ้านและเกษตรกรนอกศูนย์	128
ตารางที่ 4.14 การเปรียบเทียบความแตกต่างนวัตกรรมการเรียนรู้การผลิตข้าวอินทรีย์ ของเกษตรกรภายใต้ศูนย์เรียนรู้ของรัฐและศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน	131
ตารางที่ 4.15 ตารางเปรียบเทียบข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่ผลิตข้าวอินทรีย์ได้สำเร็จ และไม่สำเร็จซึ่งเป็นเกษตรกรจากศูนย์เรียนของรัฐ ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ ชาวบ้านและเกษตรกรนอกศูนย์เรียนรู้	137
ตารางที่ 4.16 การเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างผลที่ได้รับ จากการเรียนรู้ไปปฏิบัติ	150

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัยพื้นที่ที่การดำเนินการศึกษาในจังหวัดสุรินทร์	7
ภาพที่ 2.1 โมเดลการสร้างความรู้ในองค์กร	28
ภาพที่ 3.1 แสดงพื้นที่อำเภอเมืองสุรินทร์ดำเนินการวิจัย	45
ภาพที่ 3.2 แสดงพื้นที่ตำบลเทนมีย์และตำบลสลักไต่ที่ดำเนินการวิจัย	46
ภาพที่ 4.1 แสดงข้อมูลชุดดินของพื้นที่ตำบลเทนมีย์ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์	55
ภาพที่ 4.2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายได้แต่ละหมู่บ้านในตำบลเทนมีย์ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์	59
ภาพที่ 4.3 แสดงข้อมูลชุดดินของพื้นที่ตำบลสลักไต่ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์	60
ภาพที่ 4.4 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของรายได้/ครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้าน ในตำบลสลักไต่	66
ภาพที่ 4.5 แสดงแผนผังแปลงเกษตรผสมผสานภายในศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน	90
ภาพที่ 4.6 แสดงการคิดเพื่อวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ปัญหา	109
ภาพที่ 4.7 เกษตรกรภายใต้ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้านนำโคมาเลี้ยงในแปลงนา	120
ภาพที่ 4.8 แสดงแผนผังแปลงนาที่มีการเลี้ยงหมูหลุม	121
ภาพที่ 4.9 การเตรียมน้ำหมักชีวภาพของเกษตรกรภายใต้ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน	122
ภาพที่ 4.10 แปลงตกกล้าโดยใช้ตาข่ายสีเขียว	123
ภาพที่ 4.11 คับนาของเกษตรกรปลูกพืชตระกูลถั่วเพื่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ	124
ภาพที่ 4.12 เกษตรกรปลูกต้นตะขบเพื่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ	125
ภาพที่ 4.13 ความหลากหลายทางชีวภาพของแปลงนาเกษตรกร	125
ภาพที่ 4.14 เกษตรกรตัดใบข้าวเพื่อกำจัดวัชพืชเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี	127